

GENEL KURUL
KARAR

BİNALİ ÖZKARADENİZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası	: 2014/4686
Karar Tarihi	: 1/2/2018
Başkan	: Zühtü ARSLAN
Başkanvekili	: Burhan ÜSTÜN
Başkanvekili	: Engin YILDIRIM
Üyeler	: Serdar ÖZGÜLDÜR Serruh KALELİ Osman Alifeyyaz PAKSÜT Recep KÖMÜRCÜ Nuri NECİPOĞLU Hicabi DURSUN Celal Mümtaz AKINCI Muammer TOPAL M. Emin KUZ Hasan Tahsin GÖKCAN Kadir ÖZKAYA Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör	: Özgür DUMAN
Başvurucular	: 1. Binali ÖZKARADENİZ 2. Memet ERDAGÖZ 3. Belgüzar ÇİMENDAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kanalizasyon sularının arıtım yapılmaksızın akarsuya dökülmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. 2014/4686 numaralı bireysel başvuru 1/4/2014 tarihinde, 2014/4778 numaralı bireysel başvuru ise 2/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca konu yönünden irtibatları nedeniyle başvuruların birleştirilmesine, 2014/4778 numaralı bireysel başvurunun kapatılmasına ve incelemenin 2014/4686 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş bildirmeyeceğini ifade etmiştir.

8. Başvuruculardan Binali Özkaradeniz 14/8/2015 tarihinde vefat etmiştir. Diğer başvuru Bekir Erdagöz ise 9/10/2015 tarihinde vefat etmiş olup mirasçıları Memet Erdagöz ve Belgüzar Çimendağ 26/1/2017 tarihli dilekçe ile mirasçılık belgesi sunarak başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmiştir.

9. Birinci Bölüm tarafından 20/12/2017 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

10. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

11. Başvurucular, Kars'ın Susuz ilçesi Porsuklu köyünde ikamet etmektedirler. Bu köyün yakınında Susuz Çayı adında bir akarsu bulunmaktadır.

12. Kars Valiliği (Valilik) 16/3/2006 tarihinde Susuz Belediyesinin (Belediye) kanalizasyon sisteminde bir denetleme yapmıştır. Denetleme sonucu 17/3/2006 tarihinde düzenlenen raporda, ilçenin kanalizasyonunun herhangi bir artırım yapılmaksızın akarsuya bağlandığı tespit edilmiştir. Raporda sonuç olarak şu hususlara yer verilmiştir:

"...kanalizasyon sisteminize ait iş termin planının ivedi olarak hazırlattırılarak Çevre ve Orman Bakanlığına sunulmak üzere Valiliğimize (İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne) ulaştırılması ve Susuz çayında meydana gelen kirliliğin ortadan kaldırılması yönünde gerekli çalışmaların zaman kaybına meydan vermeden başlatılması gerektiği hususunda hazırlanan rapordur."

13. Belediye, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 2006/15 sayılı Atıksu Arıtma Tesisleri için İş Termin Planı Genelgesi doğrultusunda su arıtma tesisine ilişkin iş termin planı hazırlayıp 10/5/2007 tarihinde Valiliğe sunmuştur. 9/1/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 2. maddesindeki tanıma göre iş termin planı, atıksu ve evsel nitelikli katı atık kaynaklarının yönetmelikte belirtilen alıcı ortam deşarj standartlarını sağlamak için yapmaları gereken atık su arıtma tesisi ve/veya kanalizasyon gibi altyapı tesisleri ile katı atık bertaraf tesislerinin gerçekleştirilmesi sürecinde yer alan yer seçimi, proje, ihale, inşaat, işletmeye alma gibi işlerin zamanlamasını gösteren plandır.

14. Başvurucuların da aralarında olduğu Porsuklu köyü muhtarı, azaları ve diğer bazı köylülerin imzasını taşıyan 6/6/2008 tarihli tutanağın ilgili kısmı şöyledir:

"...Porsuklu köyü halkı olarak köyümüzün hayvan ve insanların istifade ettiği sürekli tek su kaynağı olan Susuz çayı, Susuz Belediyesinin kanalizasyonunun bağlanması ile kullanılamayacak derecede kirlenmiştir. Özellikle hayvanlarımız kirletilen bu suyu içmek zorundalar, çünkü başka su kaynağı mevcut değildir.

...

...Susuz çayını kullanmamızdan dolayı insan ve hayvan sağlığımız ciddi tehlike altındadır. Sarılık ve ishal şikâyetlerimiz gün geçtikçe çoğalmakta, maddi ve manevi zararlarımız artmaktadır..."

15. Belediyenin iş termin planında; ön fizibilite çalışmasının 2009 yılı Ekim ayında, projelerin hazırlanması ve yapım ihalesinin 2010 yılı Ekim ayında, atık su arıtma tesisi inşaatının 2012 yılı Ekim ayında bitirilmesi öngörülmüş olup tesisin işletmeye alma tarihi ise 11/10/2012 olarak gösterilmiştir.

16. Başvurucuların talebi üzerine düzenlenen Susuz İlçe Tarım Müdürlüğünün 20/10/2010 tarihli yazısında, Porsuklu köyünün 2002, 2003 ve 2004 yıllarında hayvan sağlığı açısından ishal ve sarılık hastalığı mihrakı (odağı) olduğu ve bölgede bu iki hastalığa karşı aşılama çalışması yapıldığının öğrenildiği belirtilmiştir. Yine başvurucuların talebiyle düzenlenen Susuz Toplum Sağlığı Merkezinin 18/10/2010 tarihli yazısında, Susuz ilçesinde 2004 ile 2010 yılları arasında ishale bağlı karantina uygulamasına rastlanılmadığı, poliklinik kayıtlarında adres bilgileri yer almadığından ötürü Porsuklu köyüne ait vakaların tespitinin mümkün olmamakla birlikte toplamda 1240 erkekte ve 1111 kadında ishal vakasının tespit edildiği belirtilmiştir.

17. Kars Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünce 2017 yılında düzenlenen "Çevre Durum Raporu"na göre Susuz ilçesinde atık su arıtma tesisi yapılmamış durumdadır.

B. İptal Davası Süreci

18. Başvuruculardan Bekir Erdagöz, köyüne düzenli içme suyu şebekesi ile temiz su verilmesi ve su kirliliğinin önlenmesi için 10/8/2007 tarihinde Valilikten talepte bulunmuştur. Başvurucuya herhangi bir cevap verilmemiştir.

19. Başvurucu, talebinin zımnen reddi üzerine 11/2/2008 tarihinde Belediye aleyhine bu işlemin iptali istemiyle Erzurum 2. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme 5/12/2008 tarihinde davanın kısmen kabulüne ve su kirliliğinin derhâl önlenerek gereken tedbirlerin alınması yönündeki talebin zımnen reddine ilişkin işlemin iptaline karar vermiştir.

20. Kararın gerekçesinde, Belediyenin kanalizasyon sistemini herhangi bir arıtmaya tabi tutmadan Susuz Çayı'na bağladığı tespitine yer verilmiştir. Mahkeme, gerek insan sağlığı açısından gerekse de ilgili mevzuat hükümlerine göre su kirliliğinin önlenmesi hususunda Belediyenin sorumlu olduğunu vurgulamıştır. Mahkemeye göre Belediyenin gereken önlemleri almaması ve oluşan kirliliğin kamu yararı lehine giderilmesi yönünden hareketsiz kalması ağır hizmet kusuru oluşturmaktadır.

21. Karar, temyiz edilmeksizin 19/3/2009 tarihinde kesinleşmiştir.

C. Tam Yargı Davası Süreci

22. Başvuruculardan Bekir Erdagöz, oluşan su kirliliği nedeniyle uğradığı zararlarının tazmini ve idari yargı kararının uygulanması talebiyle 18/6/2009 tarihinde

Belediyeye başvurmuştur. Talebi zımnen reddedilen başvurucu, bunun üzerine 3/2/2010 tarihinde Belediye aleyhine Erzurum 1. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Başvurucu 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvurucu Binali Özkaradeniz de su kirliliği nedeniyle uğradığı zararlarının tazmini istemiyle Erzurum 2. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, su kirliliği nedeniyle *Hepatit B* hastalığına yakalandığını da belirtmiştir. Ancak Mahkeme 14/10/2009 tarihinde "merciine tevdi" kararı vererek başvurucunun dilekçesini Belediyeye göndermiştir. Başvurucu, talebine bir cevap verilmemesi üzerine 3/2/2010 tarihinde Belediye aleyhine Erzurum 1. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Başvurucu 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Mahkeme 11/1/2011 tarihinde davaların reddine karar vermiştir. Kararların gerekçesinde, maddi tazminat istemi yönünden yapılan değerlendirmede arıtma tesisine ilişkin iş termin planını Belediyenin kanuni süresi içinde sunduğuna ve arıtma tesisine ilişkin çalışmaların devam ettiğine dikkat çekilmiştir. Mahkeme, bunun yanında kanun koyucu tarafından arıtma tesisinin yapılması için kanunda öngörülen on yıllık sürenin henüz dolmadığını vurgulamıştır. Mahkeme ayrıca, başvurucunun olay nedeniyle somut bir zararının bulunduğunu ispatlayamadığını belirtmiştir. Mahkemeye göre olayda deşarj edilen atık sudan kaynaklı tazmin sorumluluğunu doğuracak bir hizmet kusurunun varlığından söz edilemez. Mahkeme ayrıca, idareye verilen süre dikkate alındığında yargı kararının idarece uygulanmadığından da bahsedilemeyeceğini belirtmiştir. Manevi tazminat istemi yönünden ise aynı hususlar yinelenmiş ve tazmini gereken manevi zararın bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Temyiz edilen kararlar, Danıştay Ondördüncü Dairesinin 25/12/2012 tarihli ilamıyla onanmıştır. Başvurucuların karar düzeltme istemleri de aynı Dairenin 28/1/2014 ve 30/1/2014 tarihli ilamlarıyla reddedilmiştir.

26. Nihai kararlar, başvuruculara 4/3/2014 ve 21/3/2014 tarihlerinde tebliğ edilmiştir.

27. Başvurucular 1/4/2014 ve 2/4/2014 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

28. 2872 sayılı Kanun'a 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanun ile eklenen geçici 4. maddenin ilgili kısmı şöyledir:

"Atıksu arıtma ve evsel nitelikli katı atık bertaraf tesisini kurmamış belediyeler ile, halihazırda faaliyette olup, atıksu arıtma tesisini kurmamış organize sanayi bölgeleri, diğer sanayi kuruluşları ile yerleşim birimleri, bu tesislerin kurulmasına ilişkin iş termin plânlarını bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Bakanlığa sunmak ve aşağıda belirtilen sürelerde işletmeye almak zorundadır.

İşletmeye alma süreleri, iş termin plânının Bakanlığa sunulmasından itibaren; belediyelerde nüfusu, 100.000'den fazla olanlarda 3 yıl, 100.000 ilâ 50.000 arasında olanlarda 5 yıl, 50.000 ilâ 10.000 arasında olanlarda 7 yıl, 10.000 ilâ 2.000 arasında olanlarda 10 yıl, organize sanayi bölgeleriyle

bunların dışında kalan endüstri tesislerinde ve atıksu üreten her türlü tesiste 2 yıldır.

...

Bu Kanunun 8 inci maddesi ile atıksu altyapı sistemlerinin ve katı atık bertaraf tesisleri kurma yükümlülüğü verilen kurum ve kuruluşların, bu yükümlülüklerini, bu maddede belirtilen süre içinde yerine getirmemeleri halinde; belediyelerde nüfusu 100.000'den fazla olanlara 50.000 Türk Lirası, 100.000 ilâ 50.000 arasında olanlara 30.000 Türk Lirası, 50.000 ilâ 10.000 arasında olanlara 20.000 Türk Lirası, 10.000 ilâ 2.000 arasında olanlara 10.000 Türk Lirası, organize sanayi bölgelerinde 100.000 Türk Lirası, bunların dışında kalan endüstri tesislerine ve atıksu üreten her türlü tesise 60.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir."

29. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 23/6/2006 tarihli ve 2006/15 sayılı Genelgesi'nde, nüfusu 2.000 ile 10.000 arasında bulunan belediyelerin iş termin planlarını 13/5/2007 tarihine kadar valiliklere sunmaları ve on yıl içinde de tesisi işletmeye almaları gerektiği hususu düzenlenmiştir.

30. 31/12/2014 tarihli ve 25687 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin 43. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Atıksu altyapı tesisleri yönetimleri, Çevre Kanununun 11 inci maddesi uyarınca, sorumluluk bölgelerinde oluşan atıksuların toplanması, iletilmesi ve bertaraf edilmesi işlemlerini yerine getirirler. Bu yönetimler, toplanan atıksuların bu Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde bertarafı ile yükümlüdür.

Atıksu altyapı tesisleri yönetimleri, yetki sınırları içindeki kanalizasyon sistemleri ile toplanan atıksuları, bertaraf etmek amacıyla atıksu arıtma tesislerini Çevre Kanununda öngörülen sürelerde, kurmak zorundadırlar. Atıksu altyapı tesisleri yönetimleri, Bakanlığa sunulan İş Termin Planının uygulanmasıyla ilgili gelişmeleri bildirmek mecburiyetindedirler. İlgili başvuru atıksu arıtma tesisi ile ilgili iş termin planı hazırladıktan sonra mülki amir kanalıyla yapılır.

...

Belediyeler atık su arıtma tesisinin kurulmasıyla ilgili iş termin planındaki taahhütlerini mücbir sebepler dışında yerine getirmedikleri takdirde belediye başkanları hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur.

İş Termin Planını süresi içerisinde vermeyen ve/veya İş Termin Planındaki taahhüt ettikleri işleri yerine getirmeyen atıksu altı yapı yönetimi kanalizasyonuna deşarj ile ilgili olarak, Bakanlık bu Yönetmeliğin 45 inci maddesinin (h) ve (ı) bentlerini uygulamaya yetkilidir.

..."

B. Uluslararası Hukuk

31. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

32. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), su kirliliğinin çevresel sonuçlarını *Dzemyuk/Ukrayna* (B. No: 42488/02, 4/9/2014, §§ 77-92) kararında irdelemiştir. Olayda başvurunun evinin yakınına bir mezarlığın yapılması söz konusudur. AİHM, bireylerin maruz kalma olasılığı bulunan bir faaliyetin tehlikeli etkilerinin özel ve aile hayatları ile yeterince yakın bir bağlantının bulunduğu durumlarda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanacağını kabul etmiştir. AİHM'e göre olayda mezarlık inşaatı sırasında doğal gaz tesisi kurulmasının çevreye olan potansiyel etkileri dikkate alındığında başvurunun özel ve aile hayatı ile yeterince yakın bir ilgi mevcuttur (*Dzemyuk/Ukrayna*, § 81). AİHM somut olayda başvurunun sağlığı yönünden güncel bir zararını olduğuna dair herhangi bir kanıtın mevcut olmadığını kabul etmekle birlikte yapılan mezarlığın konumunun başvurunun yaşam kalitesini de etkileyecek şekilde yaşamı ve konutuyla sıkı bir bağlantı oluşturduğunu, bu sebeple Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu değerlendirmiştir (*Dzemyuk/Ukrayna*, § 82). AİHM esas yönünden yaptığı incelemede ise şikâyet edilen su kirliliğinin barındırdığı çevresel tehlikelerin kamu makamlarınca dikkate alınmadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (*Dzemyuk/Ukrayna*, §§ 87-92).

33. *Taşkın ve diğerleri/Türkiye* (B. No: 46117/99, 10/11/2004, §§ 111-126) kararında AİHM, altın madeni ocağının faaliyetlerinin çevre yönüyle kamu yararına olmadığının idari yargı mercilerince tespit edildiğine vurgu yapmıştır. AİHM, derece mahkemelerinin bu tespitleriyle bağlı kalınması gerektiğinden hareketle söz konusu kararlara rağmen idarece bu yönde bir uygulama yapılmamasının Sözleşme'nin 8. maddesi anlamında usule ilişkin elde ettikleri güvenceleri ortadan kaldırdığı sonucuna varmıştır (Aynı yöndeki kararlar için bkz. *Öçkan ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 46771/99, 28/3/2006, §§ 37-50; *Lemke/Türkiye*, B. No: 17381/02, 5/6/2007, §§ 30-46).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 1/2/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucu Binali Özkaradeniz Yönünden

35. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

36. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuru sahiplerinin mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin

sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (*İskender Kaya ve diğerleri*, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§ 12-22). Somut olayda başvuru Binali Özkaradeniz, başvuru tarihinden sonra 14/8/2015 tarihinde vefat etmiş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Anılan başvuru yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvuru Binali Özkaradeniz'in başvurusunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurular Yönünden

1. Başvurucuların İddiaları

38. Başvurucular, Belediye tarafından köylerinin yakınında bulunan akarsuya bir arıtım yapılmaksızın kanalizasyon bağlandığını ileri sürmüşlerdir. Başvurucular; bu sebeple yaşanan su kirliliği yüzünden köyde yaşayanların ishal, sarılık ve benzeri hastalıklara yakalandığını belirtmişlerdir. Başvuruculara göre yaşadıkları yerde insan, hayvan ve çevre sağlığı bu kirlilik nedeniyle tehlikeye girmiştir.

39. Başvurucular, gereken tedbirlerin alınması için idareye yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine açtıkları iptal davasında idare mahkemesince bu hususların tespit edilmesine rağmen uğradıkları zararların tazmini için açtıkları davanın haksız yere reddedildiğinden yakınmışlardır. Başvurucular; insan onuru ile bağdaşmayan bu kirliliği işkence olarak gördüklerini, ayrıca yaşanan su kirliliğinin etki ve sonuçları nedeniyle sağlıklı yaşam haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

40. Anayasa'nın "*Özel hayatın gizliliği*" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir."

41. Anayasa'nın "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

42. Özel hayat alanına dâhil olan tüm hukuksal çıkarlar Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında güvence altına alınmakla birlikte söz konusu hukuksal çıkarların Anayasa'nın farklı maddelerinin koruma alanına girdiği görülmektedir. Bu bağlamda özel hayat kavramına dâhil bir kısım hukuksal değerler Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlendiği, özel hayatın diğer alt kategorileri olarak ele alınan haberleşmenin gizliliği ve konuta saygı hakkının ise Anayasa'nın 21. ve 22. maddelerinde güvence altına alındığı görülmektedir. Bu kapsamda Sözleşme'nin 8. maddesinde yer alan hakların temel olarak Anayasa'nın 20., 21. ve 22. maddelerinde düzenlendiği anlaşılmaktadır (Benzer yöndeki karar için bkz. *Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karlık*, B. No: 2013/6587, 24/3/2016, § 41).

43. Diğer taraftan Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu maddenin gerekçesinde ise şu açıklamalara yer verilmiştir: "... bu madde ile yaşama, maddi ve manevi varlığın bütünlüğü ve bunun geliştirilmesi hakkı korunmaktadır. Bu iki hakkın bir bütün teşkil ettiği, birbirini tamamladığı açıktır. Kanun güvencesi altında olan yaşama hakkını korumak için, Devlet, gerekli tedbirleri alacaktır...". Ayrıca Anayasa'nın 5. maddesinde de bireyin maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartların hazırlanması devlete düşen pozitif yükümlülüklerden biri olarak sayılmıştır. Bu sebeple söz konusu düzenlemelerde yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı bireysel başvuru kapsamında Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan temel hak ve hürriyetlere ilişkin güvenceler yönünden dikkate alınması gereken çerçeve bir düzenleme olarak değerlendirilmelidir. Buna karşın özel hayata saygı hakkının Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenmekle özel ve ayrı olarak güvence altına alındığı görülmektedir. Dolayısıyla bireyin maddi ve manevi varlığı üzerinde de etkileri bulunan çevresel meselelerin bu konuda özel ve ayrı olarak düzenlenmiş bulunan Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınması gerekir. Bununla birlikte bireysel başvuru kapsamında özel hayata saygı hakkı yönünden devletin pozitif yükümlülükleri değerlendirilirken maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına ilişkin söz konusu düzenlemelerin de dikkate alınması gerekir.

44. Özel hayatın korunması kapsamında kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuksal çıkar bu hakkın kapsamına dâhildir. Bu bağlamda kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne ilişkin hukuksal çıkarı da özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınmaktadır. Fiziksel ve ruhsal bütünlük hakkı kapsamında güvence altına alınan hukuksal çıkarlardan biri de sağlıklı bir çevrede yaşama hakkıdır (AYM, E.2013/89, K.2014/116, 3/7/2014).

45. Sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının anayasal anlamda normatif dayanağı 56. madde hükmünde yer verilen, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu yönündeki düzenlemedir. Ancak söz konusu hüküm, Anayasa'nın sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler bölümünde yer almaktadır. Bu sebeple Anayasa'da yer alan ikinci ve üçüncü kuşak hakların ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunulamayacağı ifade edilmekle birlikte sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının Anayasa'nın özel hayata ve aile hayatına saygı güvence altına alan 20. maddesi ve konut dokunulmazlığını düzenleyen 21. maddesi kapsamında ve söz konusu hükümlerde yer alan hukuksal çıkarlar üzerindeki etkisi dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

46. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların iddialarının işkence ve kötü muamele yasağı ve yaşam hakkıyla bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu sebeple ihlal iddialarının mahiyeti gereği, başvuru sahiplerinin özel ve aile hayatlarına saygı hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Öncelikle başvuruya konu şikâyet edilen çevresel etkinin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamındaki güvenceleri harekete geçirecek asgari ağırlıkta olup olmadığı değerlendirilmelidir (Benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Kurt [GK], B. No: 2013/2552, 25/2/2016, § 67; Ahmet İsmail Onat, B. No: 2013/6714, 21/4/2016, § 82; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karlık, § 66).

48. Çevresel meselelerin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belirli koşullar gerçekleşmiş olmalıdır. Bu bağlamda söz konusu çevresel rahatsızlığın; başvurunun özel ve aile hayatına ya da konuta saygı hakkı üzerinde doğrudan bir etkide bulunması ve bu kapsamda çevresel rahatsızlığın ciddi bir boyuta ulaşmış olması şartı aranmaktadır. Ancak belirtilen bağlamda aranan asgari ağırlık eşiğinin değerlendirilmesi somut bir zararın gerçekleşip gerçekleşmediğine göre değil söz konusu alana ilişkin incelenebilir bir sorun doğurup doğurmadığı tespit edilerek yapılmaktadır. Bu değerlendirme ise her somut olayda, çevresel etkinin yoğunluğu, süresi, beden ve ruh bütünlüğü ile çevrenin genel bağlamı gibi kriterler çerçevesinde ayrıca değerlendirme yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Yapılan değerlendirmelerde, başvurunun iddiaya konu çevresel kirlilik kaynağına yakınlığı şüphesiz en önemli unsurdur (Benzer yöndeki kararlar için bkz. *Mehmet Kurt*, § 58; *Fevzi Kayacan (2)*, B. No: 2013/2513, 21/4/2016, § 53).

49. Bu kapsamda ilgili tesis, işletme veya sair faaliyet sonucu ortaya çıkan çevresel etkiler ile bireyin özel ve aile hayatı veya konutunu kullanım hakkı arasında yeterince sıkı bir bağın varlığı yeterlidir (Benzer yöndeki kararlar için bkz. *Mehmet Kurt*, § 69; *Ahmet İsmail Onat*, § 84; *Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karlık*, § 68).

50. Kanalizasyon sularının arıtımı ile ilgili olarak kanun koyucu tarafından 2872 sayılı Kanun'da 2006 yılında yapılan değişiklikle söz konusu çevresel rahatsızlığın önüne geçilebilmesi için belediyelere atık su arıtma tesisi yapma yükümlülüğü getirilmiş ve belirtilen süre içinde bu tesislerin yapılmaması durumunda belediyelere para cezası uygulanması öngörülmüştür. Ayrıca Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin 43. maddesinin dördüncü fıkrasında, belediyelerin atık su arıtma tesisinin kurulmasıyla ilgili iş termin planındaki taahhütlerin mücbir sebepler dışında yerine getirilmediği takdirde suç duyurusunda bulunulacağı düzenlenmiştir. Kanun koyucu ve idare tarafından yapılan bu düzenlemelerden kanalizasyon sularının arıtım yapılmadan akarsuya dökülmesinin olumsuz etkilere yol açabilecek ciddi bir çevre sorunu teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu düzenlemelerin içeriğini ve bu düzenlemeler ile öngörülen ağır yaptırımları dikkate alan Anayasa Mahkemesi de şikâyet edilen çevresel rahatsızlığın ciddi bir sorun teşkil ettiğini kabul etmektedir.

51. Ancak bunun yanında söz konusu çevresel rahatsızlığın somut olay bağlamında başvuru sahiplerinin özel ve aile hayatları ile konutlarını kullanma hususundaki etkilerinin de değerlendirilmesi gerekir. Somut olayda gerek başvuru sahiplerinin miras bırakanı Bekir Erdagöz'ün gerekse de başvuru sahiplerinin Susuz Çayı'nın geçtiği Kars'ın Susuz ilçesi Porsuklu köyünde yaşadıkları anlaşılmaktadır. Başvuru sahiplerinin konutlarının bulunduğu yerdeki bu akarsuya Belediye tarafından herhangi bir arıtım yapılmadan kanalizasyon suyu döküldüğü Valilik tarafından tespit edilmiştir (bkz. § 12). Nitekim derece mahkemeleri de aynı tespiti yer vermişler ve belirtilen şekilde kanalizasyon suyu dökülmesinin başvuru sahiplerinin sağlıkları açısından tehlikeli sonuçlar doğurabilecek bir kirliliğe yol açtığını belirlemişlerdir (bkz. § 20).

52. Dolayısıyla idari ve yargısal makamların tespitlerinden hareketle kanalizasyon sularının arıtım yapılmaksızın akarsuya dökülmesi şeklindeki müdahalenin o yörede yaşayan bireyler yönünden olumsuz etkilerinin olduğu açıktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki başvuru formu ve ekindeki bilgilere göre çiftçilik ve hayvancılık ile uğraşıldığı dikkate alındığında söz konusu akarsu kirliliğinin tehlikeli etki ve sonuçları daha da önem kazanmaktadır. Bu durumda olayda özellikle akarsuyun konumu

gözetildiğinde arıtım yapılmaksızın akarsuya kanalizasyon sularının dökülmesi neticesinde ortaya çıkan çevresel etkilerin başvuruçuların özel ve aile hayatları ile konutlarının kullanımıyla sıkı bir bağlantı oluşturduğu kabul edilmelidir. Buna göre kamusal bir tasarruf sonucu başvuruçuların da etkilenebileceği şekilde su kirliliğine yol açılmasının özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı çerçevesinde başvuruçular üzerindeki etkisi dikkate alındığında söz konusu çevresel rahatsızlığın Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan hakka yönelik müdahale teşkil ettiği sonucuna varılmıştır. Bu sebeple başvuruya konu çevresel rahatsızlığın Anayasa'nın 20. maddesi bağlamında inceleme yapılmasını gerektirecek ağırlıkta olduğu anlaşılmaktadır.

53. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA ve Recai AKYEL bu görüşe katılmamışlardır.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

54. Devletin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını etkili olarak koruma ve saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu başvurularda devletin negatif veya pozitif yükümlülüklerinin birbirinden ayrılabilmesi ise oldukça güçtür. Kaldı ki söz konusu başvurularda devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri yönünden uygulanacak ilkeler çoğunlukla aynıdır (Benzer yöndeki karar için bkz. *Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karlık*, § 59).

55. Çevresel meseleler bağlamında devletin usule ilişkin yükümlülükleri daha önce Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında ortaya konulmuştur. Buna göre muhtemel olumsuz çevresel etkilerin önlenmesi veya en aza indirilmesi amacının gerçekleştirilebilmesi için sürece dâhil olan söz konusu tarafların menfaatlerinin titizlikle değerlendirilmesi, bu değerlendirmenin sağlıklı şekilde yapılabilmesi için de ilgili tarafların sürece etkin katılımının sağlanması gerektiği tartışmasızdır (*Mehmet Kurt*, §§ 61-66; *Ahmet İsmail Onat*, §§ 79-81; *Fevzi Kayacan* (2), §§ 56-61; *Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karlık*, §§ 64, 65).

56. Esasa ilişkin yükümlülükler yönünden ise kamu makamlarının özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının etkili şekilde korunmasını güvence altına almak için gerekli adımları atıp atmadığı önem taşımaktadır. Bu bağlamda söz konusu çevresel etki kapsamında karşı karşıya gelen menfaatler arasında adil bir dengenin tesis edilip edilmediğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu alanda kamusal makamların sahip olduğu geniş takdir yetkisi dikkate alındığında çevresel meseleler bağlamında Anayasa Mahkemesinin görevi, söz konusu çevresel rahatsızlığın nasıl sonlandırılacağı veya etkilerinin nasıl azaltılacağına bizzat belirlenmesi değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, yargısal makamlar başta olmak üzere kamusal makamların konuya gereken özenle yaklaşıp yaklaşmadıklarını ve ilgili tüm menfaatleri gözetip gözetmediklerini değerlendirmek durumundadır (*Mehmet Kurt*, § 78; *Ahmet İsmail Onat*, § 87; *Fevzi Kayacan* (2), §§ 66, 67; *Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karlık*, §§ 70, 71).

57. Devletin Anayasa'nın 20. maddesi uyarınca kişilerin özel ve aile hayatlarına saygı hakkı çerçevesinde sağlıklı bir çevrede yaşamayı sağlayan koruyucu bir mevzuat oluşturma ödevi yanında denetleme yapma ve çevreyi koruyucu fiilî tedbir

ve faaliyetlerde bulunma yükümlülüğü de bulunmakta olup bu kapsamda devletin hem kirlenmenin önlenmesi hem de doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi için gereken tedbirleri alması gerekmektedir. Bununla birlikte hangi tedbirlerin alınması gerektiği ve bu tedbirlerin nasıl uygulanacağı hususlarında kamu otoritelerinin geniş bir takdir yetkisi mevcuttur.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

58. Belediye tarafından herhangi bir arıtım yapılmaksızın kanalizasyonun akarsuya dökülmesinin su kirliliğine yol açtığı ve bunun önlenmesi için bazı tedbirlerin alınması gerektiği hususu yapılan yargılama neticesinde derece mahkemelerince tespit edilmiştir. Ayrıca aynı tespite Valilik tarafından yapılan denetimler neticesinde de yer verildiği görülmektedir. Dolayısıyla gerek idare gerekse yargılama makamları somut olay bağlamında başvuruçuların yaşadıkları yerin yakınında bulunan akarsuda kirliliğe yol açıldığını belirlemişlerdir (bkz. §§ 12, 20).

59. Somut olayda Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı çerçevesinde kişilerin sağlığını olumsuz olarak etkileme tehlikesi oluşturacak şekilde kanalizasyon suyunun atılmadan akarsuya salınmaması yükümlülüğünün bulunduğu açıktır. Bunun nasıl yapılacağı ve bu kapsamda hangi tedbirlerin alınacağı hususu kamu otoritelerinin takdirinde olmakla birlikte hakkın ihlaline yol açılmaması için söz konusu tedbirlerin süratle, makul ve uygun bir yöntemle uygulanması da zorunludur.

60. Bu bağlamda 2872 sayılı Kanun'a 5491 sayılı Kanun ile eklenen geçici 4. madde ile belediyelere kanalizasyon arıtım tesisi yapılması ödevi yüklenmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da 23/6/2006 tarihli Genelge ile nüfusu 2.000 ile 10.000 arasında bulunan belediyelerin iş termin planlarını 13/5/2007 tarihine kadar valiliklere sunmaları ve on yıl içinde de tesisi işletmeye almaları gerektiğini öngörmüştür. Ayrıca Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin 43. maddesinde de idarenin toplanan atıksuları bu Yönetmelik'te belirtilen esaslar çerçevesinde bertaraf etmek ile yükümlü olduğu belirtilmiş, yükümlülüklerini yerine getirmeyen belediyeler yönünden bazı yaptırımlar düzenlenmiştir. Belirtilen kanuni ve idari düzenlemelere yol açan ihtiyaçlar ile bu düzenlemelerin gerekçe ve amaçları dikkate alındığında kanalizasyon arıtımının yapılmamasının somut olaya özgü bir sorun olmadığını, ülke çapında yaygın bir yapısal çevre sorunu teşkil ettiğini göstermektedir.

61. Anayasa Mahkemesi, ülke çapında su kirliliğinin önlenmesi için kamu makamlarının devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde gerekli tedbirleri almaya başladığını tespit etmektedir. Nitekim kanun koyucu tarafından konu ile ilgili bir kanuni düzenleme yapılmış, idare de bu düzenleme çerçevesinde uygulamaya başlamıştır. Başvuruya konu olay bakımından da Belediyenin kanuni süresi içinde arıtma tesisine ilişkin iş termin planını Valiliğe sunduğu görülmektedir.

62. Ayrıca başvuruya konu olayda olduğu gibi çevresel kirliliğin önlenmesi için yapılması gerekli görülen arıtma tesisinin belirli bir maliyet gerektirdiği ve ancak belirli bir planlama çerçevesinde yapılabileceği ortadadır. Nitekim ilgili kanuni düzenlemede nispeten daha küçük belediyelerin mali imkânlarının sınırlı olduğu gerekçesiyle arıtma tesislerinin işletmeye alınma süreleri yerleşim yerlerinin nüfus durumları esas alınarak belirlenmiştir. Bu kapsamda örneğin nüfusu 100.000'den fazla olan belediyelerde üç yıl, nüfusu 2.000 ile 10.000 arasında olan belediyelerde ise on yıl olarak belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu alanda alınacak tedbirlerin ve yapılacak işlemlerin tesisi bakımından kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi olduğunu kabul etmektedir.

63. Kanalizasyon suyu arıtımı ile ilgili alınan bu kanuni ve idari tedbirlerin sorunun çözümü için uygulanmaya başlanması, belirtilen yapısal çevre sorununun çözümü bakımından büyük önem taşımaktadır. Somut olay açısından da tespit edilen su kirliliğinin önlenmesi için önemli bir adımın atıldığı ve öngörüldüğü gibi arıtım tesisinin yapılması durumunda başvuruçuların özel ve aile hayatları ile konutlarına etkileri olan önemli bir çevre sorununun çözüme kavuşturulacağı kuşkusuzdur.

64. Ancak geleceğe dönük olarak bazı tedbirlerin uygulanacak olması somut başvuruda mevcut durum itibarıyla başvuruçuların mağdur sıfatlarını ortadan kaldırmamaktadır. Başvuruçuların mağdur sıfatlarının ortadan kalkabilmesi için hakkın ihlaline yol açan sebeplerin ortadan kaldırılması ve başvuruçuların bu sebeple uğradıkları manevi zararların ise hakkın ihlalinde geçen süre gözönüne alınarak telafi yoluna gidilmesi gerekmektedir.

65. Yukarıda da değinildiği üzere somut olayda başvuruçuların şikâyet ettikleri kanalizasyon suyunun arıtım yapılmaksızın akarsuya dökülmesinin kamusal bir tasarruf sonucu gerçekleştiği ve bu durumun ise başvuruçuların özel ve aile hayatına saygı haklarının ihlaline yol açan bir müdahale teşkil ettiği açıktır. Olayda Valilik tarafından, 2006 yılında söz konusu çevre kirliliğine yol açıldığı tespit edilmiş ve Belediye tarafından kirliliği önleyebilecek atık su arıtma tesisi için hazırlanan iş termin planında öngörülen tarih ise 11/10/2012 olarak belirlenmiştir. Bunun yanında kanun koyucu tarafından 2872 sayılı Kanun'da 2006 yılında yapılan düzenleme ile Bakanlığın aynı yıl duyurulan genelgesinde atık su arıtma tesisi yapılması için on yıllık süre de dolmuştur. Ancak 2014 yılında sonuçlanan tam yargı davasında derece mahkemelerince şikâyet edilen çevre kirliliğinin önlenmesini sağlayacak arıtma tesisinin yapılmadığı tespit edilmiş olup (bkz. § 24) idarece 2017 yılında düzenlenen "Çevre Durum Raporu"na göre aradan geçen süreye rağmen bu tesisin faaliyete geçirilmediği anlaşılmaktadır (bkz. § 17).

66. Diğer taraftan olayda derece mahkemelerince başvuruçuların müdahale nedeniyle güncel bir maddi zararlarının bulunduğu kanıtlanamadığı belirtilmekle birlikte başvuruçuların manevi tazminat talepleri de reddedilmiştir. Bu kararların gerekçelerinin ise esas itibarıyla ileride tamamlanacak bir arıtma tesisinin inşasına girildiği olgusuna dayandığı anlaşılmaktadır. Hâlbuki başvuruçuların özel ve aile hayatlarına saygı haklarının ihlaline yol açılması nedeniyle oluşan manevi zararlarının giderilmesi başvuruçuların anayasal haklarının ihlali nedeniyle katlandıkları külfetin azalmasını sağlayacağı gibi benzeri yeni ihlallerin önüne geçilebilmesi yönünden caydırıcı bir etki oluşturması bakımından da önem taşımaktadır. Dolayısıyla tam yargı davası süreci devam ederken iş termin planında öngörülen sürenin dolduğu ve şikâyet edilen çevresel rahatsızlığın giderilmemiş olduğu dikkate alındığında salt arıtma tesisinin ileride yapılacak olması, anayasal hakları ihlal edildiği tespit edilen başvuruçuların meydana gelmiş ve devam eden manevi zararlarının giderilmesi bakımından yeterli görülemez. Buna göre olayda çevresel rahatsızlığa kamu makamlarının yol açtığı gözetildiğinde başvuruçuların anayasal haklarına yapılan müdahale neticesinde oluşan manevi zararlarının karşılanmasına neden gerek olmadığını makul bir şekilde izah etmeyen derece mahkemelerinin kararlarının ilgili ve yeterli olduğu kabul edilemez.

67. Bu tespitler ışığında başvuruçuların özel ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında kamu makamlarının üzerine düşen pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna varılmıştır.

68. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA ve Recai AKYEL bu görüşe katılmamışlardır.

c. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

69. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

70. Başvurucular Memet Erdagöz ve Belgüzar Çimendağ'ın miras bırakanı Bekir Erdagöz başvuru formunda miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

71. Somut başvuruda, başvurucular Memet Erdagöz ve Belgüzar Çimendağ'ın başvuruları yönünden Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel ve aile hayatlarına saygı haklarının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

72. Başvurucular Memet Erdagöz ve Belgüzar Çimendağ'ın özel ve aile hayatlarına saygı haklarının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu karara bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum 1. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

73. Manevi zararlar yönünden yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın yetkili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından başvuru sahiplerinin tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

74. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL tutarındaki harçtan oluşan yargılama giderinin başvuru sahipleri Memet Erdagöz ve Belgüzar Çimendağ'a müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Binali Özkaradeniz'in başvurusunun DÜŞMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. Başvurucular Memet Erdagöz ve Belgüzar Çimendağ'ın başvurularının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA ve Recai AKYEL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR,

Serruh KALELİ, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA ve Recai AKYEL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin başvuruçuların özel ve aile hayatına saygı haklarının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum 1. İdare Mahkemesine (E.2010/121, K.2011/28) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruçuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 206,10 TL tutarlarındaki harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruçular Memet Erdagöz ve Belgüzar Çimendağ'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, Binali Özkaradeniz tarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerinde BIRAKILMASINA,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben Memet Erdagöz ve Belgüzar Çimendağ'ın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2018 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Başvuru Numarası : 2014/4686

Karar Tarihi : 1/2/2018

KARŞI OY GEREKÇESİ

Her iki başvuruçunun bireysel başvuruya konu yaptıkları olay, köylerinin kanalizasyon atıklarının, ilgili Belediyece herhangi bir arıtma işlemine tâbi tutulmadan köyün yakınından geçen dereye dökülmesi sonucu, bir başvuruçunun bu nedenle Hepatit-B hastalığına yakalandığı, diğer başvuruçunun ise bazı büyük ve küçükbaş hayvanlarının telef olduğu iddiasına dayalı tazminat davalarının reddedilmesiyle Anayasanın 17. maddesinin ihlâl edildiği savlarıdır.

Dosyada mevcut Erzurum 1. ve 2. İdare Mahkemesi kararlarının incelenmesinden; Hepatit-B hastalığının, dere suyundan geçtiğine dair herhangi bir kesinlik bulunmadığı, keza aynı gerekçeyle büyük ve küçükbaş hayvanların telef olduğu iddiasının da kanıtlanamadığı (hatta bu başvuruçunun bu hayvanlara sahip olduğunu dahi ortaya koyamadığı), dolayısıyla bu yöndeki idarenin kusurunun bulunduğu iddialarının temellendirilemediği açıkça görülmektedir.

Öte yandan, bireysel başvuru tarihi (31.10.2014) gözetildiğinde, ilgili belediyeye arıtma tesisini tamamlaması için öngörülen 10 yıllık sürenin dolmadığı görüldüğünden, bu yönden de ilgili idareye kusur atfı mümkün değildir. Ayrıca, Anayasanın 65. ve 166. maddeleri dikkate alındığında, ülkemizdeki onbinlerce yerleşim yerinin arıtma tesislerinin yapılabilmesi çok uzun bir süreç ve mali kaynak gerektirdiğinden; küçük bir belediyeyi salt bu nedenle kusurlu bulmak Anayasal dayanaktan yoksundur. Kaldı ki her iki idare mahkemesi (ve bu kararları onayan Danıştay) idarenin hizmet kusuru ya da kusursuz sorumluluğu bulunmadığını çok detaylı bir gerekçeyle ortaya koymuş ve başvuruçuların maddi ve manevi tazminat istemlerini reddetmiştir.

Temellendirilememiş, herhangi bir zarar olgusu ortaya konulamamış söz konusu başvurular, mahiyeti itibariyle birer “actio popularis” davası mahiyetinde olup; elektriği, içme suyu, kanalizasyonu, yolu, sağlık ve eğitim tesisleri bulunmayan veya yeterli olmayan yerleşim yerlerinde yaşayanların, salt bu nedenlerle açacakları davaların da, somut başvuruda olduğu gibi birçok hakkın ihlâlüne yol açabileceği kabul edildiğinde; Devletin bunun altından kalkması imkânsız olacaktır. Keza sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının da, diğer haklar gözetilmeden tek başına ele alınması ve Devletin mali imkânın hiç dikkate alınmaması sonucu varılan yorum bu nedenle doğru istikamette olmayacaktır.

Açıklanan nedenlerle; başvuruçuların maddi ve manevi varlıklarının korunması ve geliştirilmesi haklarının ihlâl edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması itibariyle kabul edilemez olduğu; bu husus çoğunluk kararıyla aşıldığından, Anayasanın 17. maddesinin ihlâl edilmediği kanaatine vardığımızdan, aksi yöndeki karara katılmıyoruz.

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Recai AKYEL

Başvuru Numarası : 2014/4686

Karar Tarihi : 1/2/2018

KARŞIOY

Başvurucu, Kars ili Susuz ilçesi Porsuklu köyünde ikamet etmekte iken köy yakınından geçen Susuz çayına ilçe kanalizasyonunun bağlı olduğunun anlaşıldığını, su kirliliğinin önlenmesi için açtığı davada önleme hususunda belediyenin sorumlu bulunduğunu ve belediyenin Bakanlık genelgesi gereği su arıtma tesisine ilişkin 2007 yılında hazırladığı iş termin plan gereğini de yapmayan belediyenin hareketsiz kalmasının ağır hizmet kusuru olduğu hükmü kurulmuş, idari yargı kararına uymamak ve kirlilik nedeniyle uğradığı zarar nedeniyle belediye aleyhine açtığı dava ise, arıtma tesisinin yapımı için öngörülen on yıllık sürenin dolmadığı ve atık sudan kaynaklı tazmin sorumluluğu doğuracak bir hizmet kusuru bulunmadığından reddolunmuş ve ilam onanmıştır.

Başvurucu, bireysel başvurusunda köyde yaşanan su kirliliği nedeniyle hastalıklara yakalandığını, çevre sağlığının tehlikeye girdiğini ve sağlıklı yaşam haklarının ihlal edildiği nedeniyle Mahkememize başvurduğu anlaşılmıştır.

Somut olayda, başvuruçuların yaşadıkları yerde mevcut akarsuya belediye kanalizasyonunun aktıldığı Valilikçe tespiti ve bununda kirliliğe yol açtığının belirlendiği ve kamusal bu tasarrufun başvuruçuların aile hayatlarına, maddi ve manevi varlıklarının korunma ve geliştirilmesi hakkına yönelik bir müdahale olduğu açık olduğundan, Devletin de bu hakları etkili koruma ve saygı gösterme pozitif yükü Anayasal bir güvence olduğu kabul edildiğinden, açıkça dayanaktan yoksun olmayan başvurunun KABUL edilebilirliğine karar verilmesi ve esastan incelenmesi gerekmektedir.

Başvurucu Binali Özkaradeniz Susuz çayının kirletildiği ve karşı önlem alınmadığı, hastalıklara yakalandığı ve zararlarının giderilmediğini sağlıklı yaşama hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş ise de başvuru 2015 yılında vefat etmiş ve de başvuru mirasçılar adına devam etmiştir.

Verilen ek dilekçe ile de muris bırakanın, başvuruda kullandığı hak ihlal kapsamı genişletilerek belediye yetkilileri hakkındaki şikayete soruşturma izni verilmediği için AİHS'nin 13. ve köylerini terk etmek zorunda kaldıkları içinde mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarını da ileri sürmüştür.

Başvurucu murislerinin genişletilmiş iddiaları yönünden değerlendirme olanağı yoktur. Esas olan süresinde yapılmış başvurunun başvuru tarafından nitelenmesi ve özün Mahkememiz tarafından hukuki tavsifidir. Bu nedenle konu, Anayasa'nın 17. maddesinde ifadesini bulan, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması genel çerçevesi içinde yer alan, AİHS'nin 8. maddesini ilgilendiren ve başvuruçunun hukuksal çıkarlarının değerlendirilmesinde, başvuru konusu olaya ilişkin olgu ve etki alanını karşılayan Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel aile hayatına saygı çerçevesinde yer alan güvenceleri yönünden incelenecektir.

Somut olayda, Devletin kanalizasyon suyunun arıtılmadan başvuruçunun köyünün yakınından geçen akarsuya salınmasını engelleme yükü ağırdır. Bu görev gereği 5491 sayılı yasa ile 2006 yılında belediyelere arıtma tesisi yapma görevi getirilmiş ve tesisin on yıl içinde işletmeye alınması öngörülmüştür. Bunun Devletçe idari ilke ve ihtiyaç ve kaynak düzenine göre bir çevre sorununu gidermeye ya da önleme kapsamında ödevlerini yerine getirmeye yönelik bir çalışma/görev ifası olduğunda şüphe yoktur.

Anılan ödevinde devletin öngördüğü planlama çerçevesinde yapılabileceği ve bu tercihte de kamu otoritesinin yüksek takdirinin mevcudiyeti de kabul edilmiş bir gerçektir.

Devletin bir sistem ve plan içinde yerine getirdiği tedbirler süreci, tamda ihlal edildiği söylenen hakların Anayasal güvenceleri yerine getirilirken, uğranılmış olan mağduriyetlerin ortadan kaldırıldığı söylenemeyecek ise de, varsa uğranılan zarar ve giderim sorumluluğunun pozitif yük kapsamında kamu makamlarına ait olduğunda da şüphe yoktur.

Başvuru konusu, talebi Erzurum 2. İdare Mahkemesinin su kirliliğinin derhal önlenerek gereken tedbirlerin alınması yönündeki talebinin zımnen reddine ilişkin işlemin iptali kararının, yerine gerilmemesi üzerine uğradığını düşündüğü zararların giderimine ilişkin tazminat taleplerinin reddi üzerine kullandığı şikayet hakkıdır.

Yani başvuru, davasında iptal kararı gereği yerine getirilmeyince su kirliliğinin arttığını insan, hayvan sağlığı tehlikesinin söz konusu olduğunu, inek, at, koyun ve sayısız küçükbaş hayvanın telef olduğunu, manevi acı çektiği için maddi ve manevi kayıplarının telafisini talep etmiş, mahkeme kararında Susuz çayında kirliliğin kanun koyucu tarafından öngörülen termin planı kapsamında kaldığını ve sürdüğünü, süre bitip planlama yerine geldiğinde su kirliliğinin önlenmesinin mümkün olacağını, süre bitmeden önce su kirliliğine müdahale edilmesine ilişkin yargı kararı yerine getirilmediğinde idarenin sürekli dava tehdidiyle karşılaşacağını, su kirliliğinden kaynaklı bir zarar söz konusu ise, zararın kusursuz sorumluluk ilkeleri gereği tazmininin kabulünün gerektiğinin kabul edildiği görülmektedir.

Nitekim, bu kapsamda davacı hakkında yapılan incelemede davacı adına kayıtlı hayvan bulunmadığı, ölen hayvanın (at) ölüm sebebinin akarsu olmadığı, davacının da zararı ispatlayıcı herhangi bir bilgi ve belgeyi de dava dosyasına sunmadığı açıktır. Anılan nedenler ile davacının tazminat taleplerinin mahkemece uygun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Yaşam hakkı, sağlıklı çevre gibi hak alanlarında, bu alanın koruduğu hukuki menfaatin insan eli ile kontrol edilip müdahale edilemeyecek tezahürleri de bulunabileceği düşünüldüğünde, somut olaya uyarlandığında başvurusunun uğrayacağı risk, potansiyel tehlike ve zarar olasılığı gibi kavramlar karşısında kamu menfaati ile, müdahale edilen korunan menfaat arası dengenin belirlenmesinde yüksek titizlik ve aşırı hassasiyetin gerektiği açıktır.

Somutta Belediye yönünden hareketsizlik bir hizmet kusuru ise de başvurusunda bu kusur karşısında olması gerekenden ziyade olanı, yani ihlalin yaşam kalitesine, aile hayatına etkisini açıklamak ve belgelemek zorundadır. Var olmuş, sonuçları elde edilmiş bu nedenle varsa kanıtlanmış ihlale uğramış hakların mağduriyetini ortadan kaldıracak giderim yolları hukuk zemininde mevcuttur.

Başvurucunun, iddia ettiği tabii ihtiyaçları ve sağlıklı yaşamına müdahale edildiği suyun kirliliği karşısında bir gerçek ise de, Devlet yönünden üzerlerine düşen görev gereklerinin yerine getirilmesine ilişkin çabalarda, gözden uzak tutulamaz. O halde kamu müdahalesi ile zarar gören birey menfaat arası denge ölçeğinde zarar unsuru tanımının açıklığına ihtiyaç vardır.

Somutta mahkeme kararı ile, iddiası gibi hiçbir maddi kayba uğramadığına ilişkin kesin hüküm bulunan başvurusunun bireysel başvuruda takip ettiği manevi tazminatın oluşum nedenleri açıklanmaya muhtaçtır.

Kişiliğinin maddi yönüne yönelik ağır ve tahammül edilmez bir eziyet ya da olumsuzlukla karşılaştığına ilişkin nesnel bir olgu yok iken bundan nasıl manevi nitelikli bir elem ve ızdırap duyduğu da izah edilmelidir.

Zarar gideriminden ziyade karşılaşılan üzüntü, sarsıntı ve acıyı, psikolojik çöküntüyü açıklamada yetersiz kalan başvurunun, mevcut zararın kendisi yönünden nelerden oluştuğuna ilişkin açıkça temellendirilmiş beyan ve belgeleri bulunmadıkça, başvuruda Anayasa'nın 20. maddesinin ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmak mümkün olmamıştır.

Üye
Serruh KALELİ

Başvuru Numarası : 2014/4686

Karar Tarihi : 1/2/2018

KARŞIOY GEREKÇESİ

Kanalizasyon sularının arıtım yapılmaksızın akarsuya dökülmesi sebebiyle açılan tam yargı davasının reddedilmesi üzerine yapılan bireysel başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Kararda, başvurucların yaşadıkları köyün yakınındaki akarsuya belediye tarafından herhangi bir arıtım yapılmadan kanalizasyon suyu döküldüğü, resmî makamların tespitlerine göre bu durumun o yörede yaşayanlar açısından olumsuz etkilerinin olduğu, söz konusu çevresel rahatsızlığın Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan hakka yönelik müdahale teşkil ettiği ve anılan madde bağlamında inceleme yapılmasını gerektirecek ağırlıkta olduğu, bu nedenle başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerektiği belirtilmektedir (§§ 51-53).

Esas yönünden yapılan incelemede de, su kirliliğinin önlenmesi için Devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde kamu makamlarınca gerekli tedbirlerin alınmaya başlandığı, konu ile ilgili olarak kanunî bir düzenleme yapıldığı, idarenin bu düzenleme kapsamında uygulamalara başladığı, somut olayda da kanunî süresi içinde arıtma tesisine ilişkin çalışmaların başlatıldığı, ancak bazı tedbirlerin alınmaya başlanarak uygulanacak olmasının başvurucların mağdur sıfatını kaldırmadığı, mağduriyetin ortadan kalkması için hakkın ihlaline yol açan sebeplerin ortadan kaldırılması ve başvurucların bu sebeple uğradıkları zararların hakkın ihlalinde geçen süre gözönüne alınarak giderilmesi gerektiği ifade edilerek özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verildiği görülmektedir (§§ 61-68).

Kararda “Kabul Edilebilirlik Yönünden” yapılan incelemedeki genel değerlendirmeler (§§ 47-50) ile “Esas Yönünden” yapılan incelemede “Genel İlkeler” başlığı altında -önceki kararlarımıza da atıf yapılarak- yer verilen ilkelere (§§ 54-57) katılmakla birlikte, çoğunluğun başvurunun kabul edilebilir olduğuna ilişkin görüşünün ve esas yönünden yapılan incelemede “İlkelerin Olaya Uygulanması” başlığı altında çoğunluğu ihlal sonucuna götüren değerlendirmeler ile ihlal sonucunun isabetli olmadığı düşünülmektedir.

Kararda da belirtildiği üzere, bireysel başvuru öncesindeki yargılama, “İptal Davası Süreci” (§§ 18-21) ve “Tam Yargı Davası Süreci” (§§ 22-25) olmak üzere iki safhadan meydana gelmekte; bireysel başvurunun konusunu ise redle sonuçlanan ve 2014 yılında kesinleşen tam yargı davası oluşturmaktadır.

Bu bireysel başvurunun konusunu oluşturmayan iptal davasında verilen kararın uygulanmaması sebebiyle uğranıldığı iddia edilen zararların tazmini talebiyle açılan mezkûr tam yargı davasında verilen kararda, su kirliliğinden kaynaklanan bir zarar söz konusu ise bu zararın tazmin edilmesi gerektiği, ancak başvuruçuların maddî zararını ispatlayamadığı, tazmini gereken manevî zararın da bulunmadığı belirtilmektedir.

Çoğunluğun kararında ise “başvuruçuların bu sebeple uğradıkları zararların ... telafi yoluna gidilmesi gerek(tiği)” (§ 64); “salt arıtma tesisinin ileride yapılacak olması(nın)... başvuruçuların meydana gelmiş ve devam eden manevî zararlarının giderilmesi bakımından yeterli görüleme(yeceği)” ve “başvuruçuların anayasal haklarına yapılan müdahale neticesinde oluşan manevî zararlarının karşılanmasına neden gerek olmadığını makul bir şekilde izah etmeyen derece mahkemelerinin kararlarının ilgili ve yeterli... kabul edileme(yeceği)” (§ 66) belirtilmektedir. Oysa, başvuruçuların murisi olan ilk başvuruçunun açtığı tam yargı davasının, yukarıda da belirtildiği gibi, zarar iddiaları kanıtlanamadığı için reddedildiği ve Danıştayca da onanan ilk derece mahkemesi kararında, davacının uğradığını iddia ettiği zararı ispatlayacak nitelikte herhangi bir bilgi ve belgeyi dosyaya sunamadığı, mahkemece idareden istenen bilgi ve belgeler ile rapordan da zararı kanıtlayacak bir sonuca ulaşamadığı ifade edilerek maddî ve manevî tazminat taleplerinin reddine ilişkin yeterli ve ilgili gerekçelere yer verildiği anlaşılmaktadır. Çoğunluğun ihlal sonucuna ulaşırken dayandığı “başvuruçuların zarara uğradıkları” yönündeki kabulün ise, başvuru formundaki soyut iddialar dışında bir dayanağı bulunmamaktadır.

Çoğunluğun ihlal kararı verirken, AİHM’in su kirliliğinin çevresel sonuçlarını irdelediği Dzemuyuk/Ukrayna kararında su kirliliğinin barındırdığı çevresel tehlikelerin kamu makamlarınca dikkate alınmadığı gerekçesiyle Sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermesini (§ 32) gözönünde bulundurduğu görülmekte ise de anılan başvuru, ailesiyle birlikte yaşadığı evinin ve kullandığı su kuyusunun 38 metre yakınında mezarlık yapılması ve bunun için doğalgaz tesisi kurulması söz konusu olan ve buradaki su kuyuları dışında su kaynağı bulunmayan bir başvuru ile ilgilidir. Bu başvuruda ise, başvuruçuların yaşadığı köyün yakınından geçen akarsuyun dışında köyün içme ve kullanma suyunun olduğu anlaşılmaktadır.

Bilindiği gibi, çevre meselelerinin Anayasa’nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belirli şartlar aranmakta; bu bağlamda söz konusu çevresel rahatsızlığın başvuruçuların özel ve aile hayatı üzerinde doğrudan bir etkide bulunması ve çevre kirliliğinin belirtilen değerler üzerindeki etkisinin asgari bir şiddet derecesine ulaşması gerekmekte, başka bir ifadeyle söz konusu kirliliğin ciddi bir boyuta ulaşması aranmaktadır (Mehmet Kurt [GK], B. No: 2013/2552, 25/2/2016, § 58). Bu konuda aranan asgari ağırlık eşliğinin değerlendirilmesi, her somut olayda çevresel etkinin yoğunluğu, süresi, fizikî ve ruhî etkileri ile çevrenin genel durumu ve başvuruçunun çevre kirliliğinin kaynağına yakınlığı gibi unsurlar çerçevesinde değerlendirme yapılmasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Kurt, 58).

AİHM içtihatlarında da, inceleme konusu çevresel etkinin Sözleşmenin 8. maddesinde öngörülen güvenceleri etkin hâle getirebilmesi için aranan ağırlık eşliğinin tespitinde, genel olarak başvuruçulardan söz konusu etki derecesini ortaya koyan somut veriler sunmasının beklendiği görülmektedir (Mehmet Kurt, § 68).

Mahkememizce de, ilke olarak, başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukukî iddialarını kanıtlama yükümlülüğünün

başvuruculara ait olduğu kabul edilmekte (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §19); bunun yerine getirilemediği başvuruların kanıtlanamamış şikâyet nedeniyle açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmektedir.

Somut olayda akarsuyun köyün yakından geçmesi sebebiyle bir müdahalenin bulunduğu, ancak zarar riskiyle ilgili bir somutlaşmanın olmadığı değerlendirilmektedir. Aynı konuya ilişkin önceki kararlarımıza göre ihlal sonucuna ulaşılabilmesi için maddî zarar şartı aranmamakla birlikte, zarar riskinin somutlaşması, bunun kanıtlarıyla ortaya konulması ve açıkça anlaşılması gerekmektedir. Diğer taraftan, aranan ağırlık eşiğinin tespitinde başvuruculardan beklenen söz konusu etki derecesini ortaya koyan somut verilerin sunulmadığı, hatta kirlendiği belirtilen akarsuyun başvurucuların yaşadığı köye ve evlerine olan mesafesinin bile başvuru formunda belirtilmediği görülmekte ve bu husus çoğunluğun kararından da anlaşılmamaktadır. Bu itibarla, incelenen bireysel başvuruda yukarıda belirtilen şartlar gerçekleşmeden ihlal sonucuna ulaşıldığı düşünülmektedir.

Bu sebeplerle, başvurucular tarafından ileri sürülen iddialar temellendirilemediğinden, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmasından dolayı kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle, çoğunluğun kabul edilebilirlik ve ihlal kararına katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ